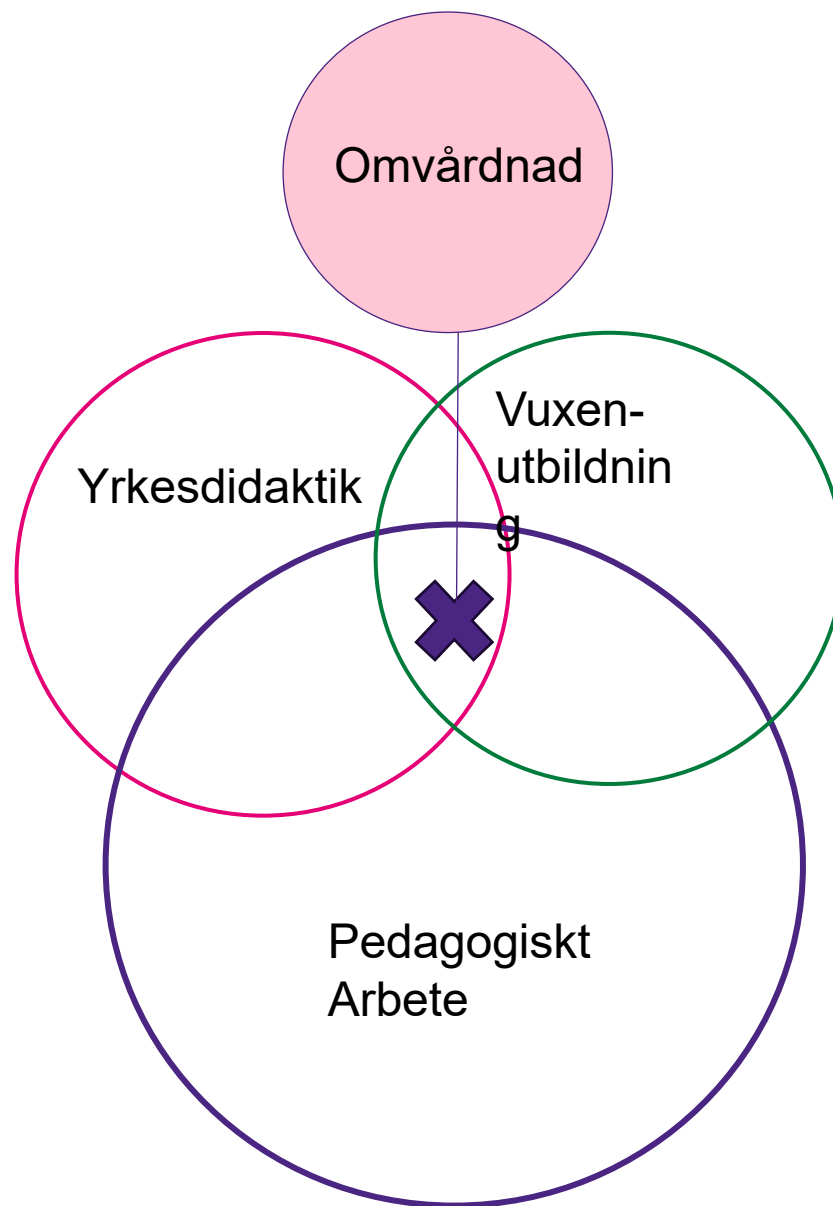

Att tillägna sig ett yrkes normer och värderingar

Med fokus på vuxna utrikesfödda vård- och omsorgselever i äldreomsorgen

Syfte

Syftet med denna avhandling är att belysa och problematisera hur vuxna utrikesfödda elever på en vård- och omsorgsutbildning får möjlighet att lära sig de för yrket önskvärda och centrala normerna och värderingarna gentemot omsorgstagaren inom äldreomsorgen.

”Hur går det till när man lär sig det som tas för självklart att man kan och förstår - i ett nytt land med ett nytt språk och i ett nytt yrke?”

Definition av begrepp

- Norm – uttalade och outtalade regler, inkl. lagar och föreskrifter, samt det som förväntas av oss i ett socialt sammanhang
- Värdering – personliga åsikter som kan förändras över tid

Varför ska man undersöka det här?

- Politisk strategi att slussa in utrikesfödda som arbetskraft i äldreomsorgen (SOU 2017:21)
- Yrkesutbildningar ses som "lätt väg" att ta sig in på arbetsmarknaden (Henning Loeb, 2019)
- Äldreomsorgen stort behov av personal (SKR, 2024)
- 75 % av alla undersköterskor arbetar i äldreomsorgen (SCB, 2024)

Tidigare forskning

- Vuxna utrikesfödda yrkeselever endast sparsamt med forskning (Mikander et al., 2018).
- Det som finns fokuserar på:
 - Yrkeslärarna (Antera, 2022; Eliasson, 2019)
 - Utrikesfödda komvuxelever på högskoleförberedande program (Dahlstedt & Fejes, 2019)
 - Gy:s VO-program (Hultqvist & Hollertz, 2021; Jansson & Majlesi, 2020)
 - Vuxenutbildningens VO-program (Leibring, 2015)

Teori – Situerat lärande

- Praktikgemenskaper - tex en hemtjänstgrupp
- Praktiklandskap - tex hela äldreomsorgen i en kommun
- Deltagare - de som befinner sig i praktikgemenskapen
- Legitimt perifert deltagande – beskriver nykomlingens rätt att befinna sig i praktikgemenskapen och hur lärandet sker genom observation och genom att själv genomföra uppgifterna. Lära sig successivt.
- Identitet - en ständigt pågående process som ses som en resa genom praktiklandskapet.

Resultat - Styrdokument

- Likheter
 - Omsorgstagarens perspektiv och självbestämmande
 - mm
- Skillnader
 - Språkraven högre i äldreomsorgen än utbildningen
 - Elever ska lära sig om andra kulturer i skolan (förutsätter att man kan den svenska kulturen)
 - Omsorgstagaren ska kunna leva efter sin kultur
 - I skolan får du diskutera värdegrunden (demokrati, allas lika värde osv)
 - Vilka lagrum som betonas
 - Äldreomsorgen styrs av SoL
 - Utbildningen prioriterar HSL
- Yrkesläraren får en central roll att överbrygga skillnaderna

Preliminära resultat

Handledaruppdraget

- Vara en förebild och genom handling och ord visa arbetsplatsens normer
- Eleverna ses som framtida kollegor, lägger ner tid på att lära dem "rätt"
 - Självbestämmande
 - Respektfullt bemötande
 - Kommunikation

Handledare och tidsbrist

- Svårt för eleven att ta till sig kulturella och lokala referenser
- Eleven uppgiftsorienterad – missar omsorgstagaren
- Tätt schema och kort APL-tid

Handledarnas önsningar

- Längre APL
- Bättre förberedda elever, både praktiskt, kulturellt och i språket

Resultat - Elever

Vikten av utbildning

- Normen utbildning är stark i Sverige
- Utbildning minskar risken för misstag

Abstrakta begrepp får liv

- Observation av handledare gör att begreppen blir begripliga
 - Självbestämmande
 - Självständighet
 - Gott bemötande
 - Trygghet

Möte med diskriminering

- Språkkunskaper gör skillnad
- Utrikesfödda vikarier får fler arbetsuppgifter
- Bjuds inte in i samtal
- Omsorgstagare nekar deras hjälp

Preliminära resultat - lärare

Centrala normer och värderingar i undervisningspraktiken

- Ett gott bemötande
- Demokrati
- Tillägna sig och producera text
- Basala hygienrutiner

Undervisningssätt att förmedla normer och värderingar

- Verktygslåda
 - Filmer, bilder, diskussioner, föreläsningar, metodrum

Utmaningar

- Hitta beröringspunkter
- Komplex yrke
- Kulturella skillnader
- Svårt att prata om kulturella skillnader

Resultat - Styrdokument

- Likheter
 - Omsorgstagarens perspektiv och självbestämmande
 - mm
- Skillnader
 - Språkraven högre i äldreomsorgen än utbildningen
 - Elever ska lära sig om andra kulturer i skolan (förutsätter att man kan den svenska kulturen)
 - Omsorgstagaren ska kunna leva efter sin kultur
 - I skolan får du diskutera värdegrunden (demokrati, allas lika värde osv)
 - Vilka lagrum som betonas
 - Äldreomsorgen styrs av Sol
 - Utbildningen prioriterar HSL
- Yrkesläraren får en central roll att överbrygga skillnaderna

HÖGSKOLAN DALARNA

Resultat - Elever

Vikten av utbildning

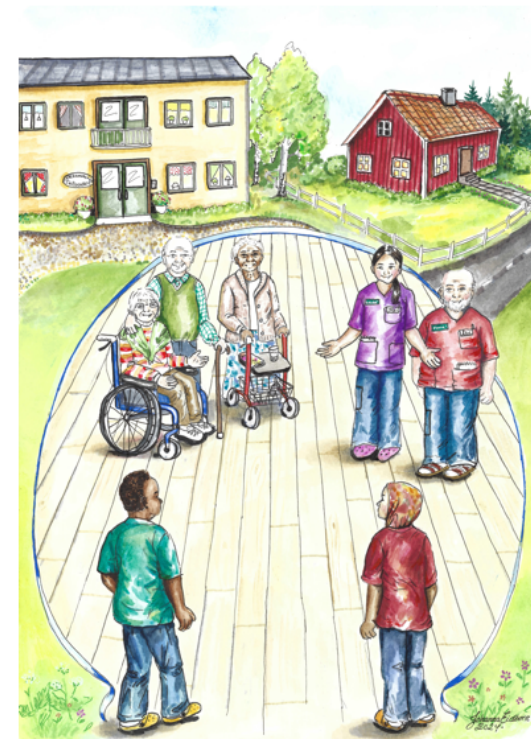
- Normen utbildning är stark i Sverige
- Utbildning minskar risken för misstag

Abstrakta begrepp får liv

- Observation av handledare gör att begreppen blir begripliga
 - Självbestämmande
 - Självständighet
 - Gott bemötande
 - Trygghet

Möte med diskriminering

- Språkkunskaper gör skillnad
- Utrikesfödda vikarier får fler arbetsuppgifter
- Bjuds inte in i samtal
- Omsorgstagare nekar deras hjälp

HÖGSKOLAN DALARNA

Preliminära resultat

Handledaruppdraget

- Vara en förebild och genom handling och ord visa arbetsplatsens normer
- Eleverna ses som framtida kollegor, lägger ner tid på att lära dem "rätt"
 - Självbestämmande
 - Respektfullt bemötande
 - Kommunikation

Handledare och tidsbrist

- Svårt för eleven att ta till sig kulturella och lokala referenser
- Eleven uppgiftsorienterad – missar omsorgstagaren
- Tight schema och kort APL-tid

Handledarnas önsknings

- Längre APL
- Bättre förberedda elever, både praktiskt, kulturellt och i språket

HÖGSKOLAN DALARNA

Preliminära resultat - lärare

Centrala normer och värderingar i undervisningspraktiken

- Ett gott bemötande
- Demokrati
- Tillägna sig och producera text
- Basala hygienrutiner

Undervisningsätt att förmedla normer och värderingar

- Verktygslåda
 - Fämer, bilder, diskussioner, föreläsningar, metodrum

Utmaningar

- Hitta beröringspunkter
- Komplex yrke
- Kulturella skillnader
- Svårt att prata om kulturella skillnader

HÖGSKOLAN DALARNA

Resultat - Styrdokument

- Likheter
 - Omsorgstagarens perspektiv och självbestämmande
 - mm
- Skillnader
 - Språkraven högre i äldreomsorgen än utbildningen
 - Elever ska lära sig om andra kulturer i skolan (förutsätter att man kan den svenska kulturen)
 - Omsorgstagaren ska kunna leva efter sin kultur
 - I skolan får du diskutera värdegrunden (demokrati, allas lika värde osv)
 - Vilka lagrum som betonas
 - Äldreomsorgen styrs av SoL
 - Utbildningen prioriterar HSL
- Yrkesläraren får en central roll att överbrygga skillnaderna

HÖGSKOLAN DALARNA

Resultat - Elever

- Vikten av utbildning
- Normen utbildning är stark i Sverige
 - Utbildning minskar risken för misstag
- Abstrakta begrepp får liv
- Observation av handledare gör att begreppen blir begripliga
 - Självbestämmande
 - Självständighet
 - Gott bemötande
 - Trygghet
- Möte med diskriminering
- Språkkunskaper gör skillnad
 - Utrikesfödda vikarier får fler arbetsuppgifter
 - Bjuds inte in i samtal
 - Omsorgstagare nekar deras hjälp

HÖGSKOLAN DALARNA

Preliminära resultat

Handledaruppdraget

- Vara en förebild och genom handling och ord visa arbetsplatsens normer
- Eleverna ses som framtida kollegor, lägger ner tid på att lära dem "rätt"
 - Självbestämmande
 - Respektfullt bemötande
 - Kommunikation

Handledare och tidsbrist

- Svårt för eleven att ta till sig kulturella och lokala referenser
- Eleven uppgiftsorienterad – missar omsorgstagaren
- Tight schema och kort APL-tid

Handledarnas önskningar

- Längre APL
- Bättre förberedda elever, både praktiskt, kulturellt och i språket

HÖGSKOLAN DALARNA

Preliminära resultat - lärare

- Centrala normer och värderingar i undervisningspraktiken
- Ett gott bemötande
 - Demokrati
 - Tillägna sig och producera text
 - Basala hygienrutiner

- Undervisningssätt att förmedla normer och värderingar
- Verktyglåda
 - Filmer, bilder, diskussioner, föreläsningar, metodrum

- Utmaningar
- Hitta beröringspunkter
 - Komplex yrke
 - Kulturella skillnader
 - Svårt att prata om kulturella skillnader

HÖGSKOLAN DALARNA

Resultat - Styrdokument

- Likheter
 - Omsorgstagarens perspektiv och självbestämmande
 - mm
- Skillnader
 - Språkraven högre i äldreomsorgen än utbildningen
 - Elever ska lära sig om andra kulturer i skolan (förutsätter att man kan den svenska kulturen)
 - Omsorgstagaren ska kunna leva efter sin kultur
 - I skolan får du diskutera värdegrunden (demokrati, allas lika värde osv)
 - Vilka lagrum som betonas
 - Äldreomsorgen styrs av Söl
 - Utbildningen prioriterar HSL
- Yrkesläraren får en central roll att överbrygga skillnaderna

HÖGSKOLAN DALARNA

Resultat - Elever

- Vikten av utbildning
- Normen utbildning är stark i Sverige
 - Utbildning minskar risken för misstag
- Abstrakta begrepp får liv
- Observation av handledare gör att begreppen blir begripliga
 - Självbestämmande
 - Självständighet
 - Gott bemötande
 - Trygghet
- Möte med diskriminering
- Språkkunskaper gör skillnad
 - Utrikesfödda vikarier får fler arbetsuppgifter
 - Bjuds inte in i samtal
 - Omsorgstagare nekar deras hjälp

HÖGSKOLAN DALARNA

Preliminära resultat - lärare

Centralla normer och värderingar i undervisningspraktiken

- Ett gott bemötande
- Demokrati
- Tillägna sig och producera text
- Basala hygienrutiner

Undervisningssätt att förmedla normer och värderingar

- Verktygslåda
 - Filmer, bilder, diskussioner, föreläsningar, metodrum

Utmaningar

- Hitta beröringspunkter
- Komplex yrke
- Kulturella skillnader
- Svårt att prata om kulturella skillnader

Preliminära resultat

Handledaruppdraget

- Vara en förebild och genom handling och ord visa arbetsplatsens normer
- Eleverna ses som framtida kollegor, lägger ner tid på att lära dem "rätt"
 - Självbestämmande
 - Respektfullt bemötande
 - Kommunikation

Handledare och tidsbrist

- Svårt för eleven att ta till sig kulturella och lokala referenser
- Eleven uppgiftsorienterad – missar omsorgstagaren
- Tight schema och kort APL-tid

Handledarnas önskan

- Längre APL
- Bättre förberedda elever, både praktiskt, kulturellt och i språket

HÖGSKOLAN DALARNA

Preliminära slutsatser

- Styrdokumentet stämmer inte överens
- Elever vill lära sig yrke/språk – önskar mer tid
- Handledare tar hänsyn till både omsorgstagare och elev – önskar mer tid
- Yrkeslärare möter svåra situationer – önskar mer tid

Tack för att du lyssnat!

Åsa Kindevåg

aki@du.se